



Natuursignalen

IVN Mark& Donge Zomer editie 2025 | Thema: geuren en kleuren

Duurzaamheidscoördinator Campus Breda

Herenboerderij 't Lies

Egels bedreigd!



Natuursignalen

IVN Mark & Donge - ZOMER EDITIE 2025

Geen

Er zijn verhalen
die niet malen
om geuren en kleuren
Door loodzwaar gewicht
eruit geperst
Zwart geen kleur
Bloedkorst geen geur

Aub, 2025



foto: Aad van Diemen, geen geur, geen kleur

foto's voorpagina

boven: Jacques Peters: boomblauwtje

onder: Aad van Diemen: bleeksporig bosviooltje

DAGELIJKS BESTUUR

VOORZITTER

Peter van der Ark, voorzitter@ivn-markendonge.nl

SECRETARIS

Vacature

secretariaat@ivn-markendonge.nl

PENNINGMEESTER

Ben Zielschot

penningmeester@ivn-markendonge.nl

Inhoud

in dit nummer o.a.

- 4 Plukroute Princenhage
- 4 Dag pen!
- 5 Op jacht
- 7 In geuren en kleuren
- 10 Van de bestuurstafel
- 11 BRomN
- 14 Egels bedreigd
- 16 Blestekens uitgelegd

Colofon

Redactie:

Bianca van den Berg
Carla Nieuwenhuizen
René Megens

Peter van Gils: fotoredactie
Iris van der Vlerk, eindredactie
06 10 22 12 56
nsredactie@ivn-markendonge.nl

© copyright: niets uit deze uitgave mag worden gekopieerd of anderszins gebruikt zonder uitdrukkelijke toestemming van auteur/fotograaf.

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen in te korten of anderszins te wijzigen.

52e jaargang Zomer 2025
uitgave van IVN Mark & Donge
verschijnt vier x per jaar

Sluitingsdatum kopij
Herfst editie 21 september
Thema Herfst: Wild



foto: Mariëtta Peters, Ijsvogelpaartje

Van de redactie

IRIS VAN DER VLERK

Als altijd wacht ik met het schrijven van het voorwoord tot alle artikelen erin staan. Zo weet ik of een artikel nog een toevoeging behoeft, of dat er uitleg bij nodig is.

Bijvoorbeeld bij het artikel in geuren en kleuren. Daar zit een grapje in verwerkt, ik zag hem niet. Het is lastig om een gevoel in woorden op papier over te brengen. Als schrijver hoor je in jezelf de intonatie, maar die mis je als lezer. Echter ik heb natuurlijk het volste vertrouwen in jullie lezers, jullie vatten hem ongewijfeld onmiddellijk!

In het artikel van de plukroute zit een verkapte vraag verwerkt: zij zoeken toenadering tot onder andere IVN Mark & Donge voor ondersteuning bij educatieve activiteiten zoals wandelingen, speurtochten voor omwonenden, kinderen en andere belangstellenden. Spreekt het je aan, neem dan contact op via de website, zie artikel op blz 4 of mail naar ambassadeurs@bredastadineenpark.nl

De titel 'Op jacht' doet anders vermoeden, reden te meer om dat artikel snel op te zoeken.

Het bestuur zit te springen om uitbreiding, in dit nummer neemt de één afscheid en schrijft de ander een wervend artikel om een bestuursfunctie te vervullen. Wil je daar meer over weten, schroom niet om te mailen of te bellen voor meer informatie.

In de BromN groep verslag van de handtekeningenactie voor onderzoek naar noodzaak en wenselijkheid van meer bedrijventerreinen. Ook een terugblik hoe ooit zes natuurgidsen water uit de bron van de Mark naar Breda brachten om het daar te laten stromen, als start voor beekherstel. Nu bijna twintig jaar later gaat het Waterschap besluiten nemen voor het laatste stuk beekherstel tussen Galder en Bieberg. Als dat gerealiseerd is, is de kanalisatie van destijds over dat traject verdwenen.

Een bijdrage van kwekerij 'Op goede grond' met foto's van Hans Schep, geen onbekende als voormalig beheerder van Brabants Landschap in de Pannenhoeft.

Een indringende bijdrage over de bedreigingen van egels, geen vrolijk stuk, maar des te belangrijker dat die diertjes eens een podium krijgen. Naast bedreigingen ook wat maatregelen die wij als tuinbezitters kunnen nemen.

Op de laatste pagina worden de gekleurde stippen en strepen uitgelegd, de zogenaamde blestekens op bomen in de ons omringende bossen. Interessant, want je hebt je vast wel eens afgevraagd wat die oranje, blauwe, rode, witte stippen en strepen nu toch te betekenen hebben.

Veel leesplezier gewenst!



foto: uit archief plukroute Princenhage

Plukroute Princenhage

ANDRÉ PETERS

Plukroute Princenhage is nu met 3,5 km bijna afgerond. Met subsidie van fondsen en de gemeente is dat gerealiseerd, maar vooral samen met bewoners en vrijwilligers ontwikkeld en onderhouden. Met een grote wijkdeal van de gemeente Breda is het mogelijk om het onderhoud van de Plukroute uit te voeren. De komende jaren gaat het accent liggen op activiteiten, educatie en bewustwording.

De Plukroute loopt door een stukje Princenhage waar veel tegels lagen of weinig of monotoon groen was. Op sommige plekken ligt het accent op vergroenen, ontegelen, eetbaar fruit, spelen of een combinatie daarvan. In het ecologisch beheerde Biellooppark is het accent gelegd op spelen en educatie. Natuurlijk groen heeft een verkoelende werking en geeft schaduw. Daarom zijn gevelgroen, bomen en struiken zo belangrijk.

Een landschapsarchitect en een hovenier helpen ons om plannen te maken waar de omwonenden blij mee zijn. Door gevarieerd groen om je heen ga je er ook beter voor zorgen. Dus planten we allerlei soorten met lekker fruit en mooie bloemen! Inmiddels zijn we bijna rond, tussen 2017 en april 2025 hebben we 138 bomen, 3729 heesters en 5633 vaste planten geplant, over de hele Plukroute 9500!

Behalve dat mensen die leven in een omgeving met groen gezonder en gelukkiger zijn, kunnen we met veel vrijwilligers veel bloemen, struiken en bomen planten en onderhouden. Dat is goed voor de biodiversiteit van bomen en planten maar ook voor de biodiversiteit van dieren die in het groen leven.

De werkgroep Educatie en Bewustwording organiseert voor bewoners, ouderen en kinderen activiteiten, wandelingen en speurtochten. Daarvoor zoeken we aansluiting met andere organisaties als IVN, het Gele Huis, de kinderboerderij, verzorgingshuizen en scholen.

Kom een keer naar het startpunt van de Plukroute op de Haagsemarkt (infobord met uitleg) en ervaar een gevarieerde looproute door Princenhage. Ook te volgen met je telefoon.

Voor meer informatie ga naar de website www.plukroute-princenhage.nl



foto: archief plukroute Princenhage, handen uit de mouwen

Dag pen!

MARJAN HORN

'IVN Mark & Donge pen aan de wilgen'

Na acht prachtige, groene jaren zit mijn termijn als secretaris van IVN Mark & Donge er definitief op. Acht jaar geleden startte ik met 'mijn wegvinden' in het secretariaat en kennismaken met diverse werkgroepen. Steeds trof ik daar bevlogen vrijwilligers met een groen hart, zodat ik me snel thuis voelde bij deze mooie vereniging.

Naast het bestuurswerk vond ik voor mezelf een plekje bij de werkgroepen Grijs, Groen en Gelukkig, in de Natuurtuin in de Oranjepolder en bij de Pluisgroep. Daar heel veel geleerd en met jong en oud gewerkt, deels educatief, maar vooral was (en is) verwondering en bewondering bewerkstellen de insteek geweest.

Langs deze weg wil ik alle IVN'ers die ik de afgelopen jaren heb mogen ontmoeten, bedanken voor de fijne samenwerking.

Mijn pen ruil ik in voor mijn verrekijker en loepje. Ik verdwijn niet achter de geraniums! Blijf met Natuurkoffers op pad gaan, 'slootje peuren' in de Natuurtuin enik beloof plichtig om weer vaker te komen 'pluizen'!

Ik wens het bestuur alle goeds en veel wijsheid toe, om IVN Mark & Donge verder te laten groeien en bloeien!



foto: Marcel Maas, steenloper

Op jacht

MAURICE VERSCHUREN

Vogelaars op jacht in Zeeland

Vogelaars zijn moderne jagers, ze hebben hun speren en pijlen ingeruild voor telescopen en verrekijkers.

Op zaterdag 8 februari 2025 gingen wij op jacht in Zeeland, op Schouwen-Duiveland.

Eeuwenlang was de Zeeuwse delta met haar dynamiek van eb en vloed en haar ontelbare slikken en schorren een Walhalla voor vogels en alles wat leeft. Van die natuurlijke delta is nog maar weinig over. Er is gelukkig op sommige plaatsen ruimte gemaakt voor de natuur. Plan Tureluur ten zuiden van Zierikzee bijvoorbeeld.

Wintervogels gaan naar het zuiden om de ijzige kou in het noorden te ontvluchten. In Zeeland vind je brandganzen, rotganzen, kolganzen, goudplevieren, wintertalingen, kramsvogels en de blauwe kiekendief. Migratie is een volkomen normaal verschijnsel bij vogels. In februari zie je in dit gebied vaak andere vogels dan in de zomer.

Het was nog winter, best koud en het waait altijd in Zeeland, maar dat valt allemaal te trotseren. Je krijgt er ook wat voor, vogels in groten getale. De eerste stop was op de Grevelingendam waar we een 60-tal Flamingo's zagen. Zijn ze verhuisd vanuit Battenoord naar hier? Ook mini-migraties komen vaak voor. De hele dag zou het zo verder gaan: stoppen bij een mooie plek, uitstappen, kijkers en scopes uitstallen en genieten maar. Koffie en broodjes mee, want een café of restaurant gaat af van de buitentijd.

Van de Grevelingendam gingen we via Het Dijkwater en akkerlanden naar de wetlands bij Zierikzee. Vervolgens via het uitkijkpunt Koekeloere en de Oosterschelde naar plan Tureluur. Tenslotte via de Brouwersdam en Zonne-maire terug naar de Grevelingendam. Een mooi rondje door Schouwen-Duiveland, waar we maar liefst zestig vogelsoorten zagen.

Onder andere de wintertaling, grutto, bontbekplevier, smient, middelste zaagbek en natuurlijk ook de tureluur. Schouwen-Duiveland is het hele jaar door een prachtig natuurgebied en met een groep genieten is het allermooiste wat er is.

Plan Tureluur beslaat meer dan 1000 hectare en is onderdeel van Nationaal Park Oosterschelde. Daar wil je wel zijn als vogel. Als vogelaar wil je daar heen om je te verwonderen over de natuur.

Plan Tureluur is een natuurgebied nabij Serooskerke op het eiland Schouwen-Duiveland in Zeeland. De aanleg begon al in de vorige eeuw en werd zo'n 10 jaar geleden afgerond. Voormalig landbouwgebied werd omgevormd tot een waardevol natuurgebied met laagtes, waterpartijen en kreklopen, en wordt beheerd door Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Het natuurgebied is gericht op kust- en weidevogels die er ook broeden.

De tureluur, het symbool van dit natuurontwikkelingsgebied, is aanwezig met honderden broedparen. Als het in de Oosterschelde hoogwater wordt, zoeken veel vogels hier hun toevlucht. In het voor- en najaar zijn hier wel tienduizenden vogels!

Zelf doen: fietsen langs Plan Tureluur, de Oosterschelde en andere mooie natuur op Schouwen-Duiveland, de route is samengesteld door Natuurmonumenten.

www.natuurmonumenten.nl/route/fietsroute-langs-de-vogelboulevard-van-schouwen-duiveland-in-zeeland.



foto: Marcel Maas, kieveit



foto: Marietta Peters, tureluur

Duurzaamheidscoördinator

CARLA NIEUWENHUIZEN

De meeste scholen voor voortgezet onderwijs in Breda hebben een duurzaamheidscoördinator. Eén van deze scholen is het Markenhage dat deel uitmaakt van Campus Breda. Teun Waijers is sinds 6 jaar docent geschiedenis bij Markenhage en heeft ervoor gekozen om samen met een collega als extra taak duurzaamheid binnen de Campus voor zijn rekening te nemen als duurzaamheidscoördinator. Teun probeert zelf zo duurzaam mogelijk te leven en vindt het belangrijk om dit ook in zijn werk te doen. Hij vertelt er in geuren en kleuren over.

Eco-Schools. Als duurzaamheidscoördinator houdt Teun zich samen met een collega vol overtuiging bezig met de verduurzaming en vergroening van de school en de directe omgeving van de school. Dit doen zij met behulp van het Eco-Schools programma. Dit is een programma voor scholen die met leerlingen werk maken van duurzaam denken en doen. Eco-Schools is een wereldwijde door de Verenigde Naties erkende organisatie. In dit verband werkt de school aan onderstaande 10 thema's:



foto: ecoschools

Zo kun je heel concreet aan duurzaamheid werken door te kijken hoe het er per thema nu voor staat binnen de school, en wat je daarna gaat verbeteren. Binnen de Campus leeft de wens om uiteindelijk een erkenning vanuit de organisatie van Eco-Schools te krijgen in de vorm van een certificaat en een groene vlag. Het is de taak van Teun om de school daarheen te helpen. De school organiseert hiervoor activiteiten, waarin ze samen met leerlingen en het team van docenten heel concreet aan de slag gaan met een bepaald thema. Op dit moment zijn ze bezig met het thema Afval en met het thema Natuur.

Thema Afval. Een praktisch voorbeeld hoe leerlingen aan het thema Afval werken, zijn de plastic inleverpunten op school waar iedereen plastic flessen kan inleveren. Het statiegeld verzamelen ze en samen met de leerlingenraad bepalen ze waar het opgehaalde geld aan wordt besteed. Binnen de hele Stichting, breder dan Campus Breda, wordt het afval gescheiden in rest-, papier- en plasticafval en in de docentenkamers ook groenafval (GFT). Het afval wordt gescheiden opgehaald.

Thema Natuur Teun: 'Voor het thema Natuur hebben we bijvoorbeeld een actie gedaan waarbij we groen de school in wilden brengen.



foto: Carla Nieuwenhuizen: Teun Waijers, docent geschiedenis

We hebben een oproep gedaan aan leerlingen, collega's en ouders om een plant of een stekje op school in te leveren. Vervolgens zijn we de stekjes gaan planten. Aan collega docenten werd gevraagd wie een plant in zijn of haar lokaal wilde, die kon afgehaald worden mits ze ook de verantwoordelijkheid namen om de plant goed te verzorgen'.

'We zijn nu bezig om te kijken of en hoe we de binnenplaats van de school kunnen vergroenen. Er is veel steen en we willen dat graag veranderen. De directie heeft hier groen licht voor gegeven en binnenkort gaan we kijken wie er binnen de school aan wil meewerken. Een coach van Eco-Schools die ook bij de gemeente Breda werkt en zich daar bezig houdt met duurzaamheid, coacht de school en kan de school ook helpen of en hoe hiervoor samenwerking met de gemeente Breda mogelijk is.

Jongeren enthousiast maken voor duurzaamheid

Het is soms een uitdaging om leerlingen enthousiast te maken voor duurzaamheid. Leerlingen willen snel resultaat zien terwijl dit soort veranderingen tijd kost. Sommige leerlingen hebben uit zichzelf de overtuiging dat versnelde klimaatverandering tegengegaan moet worden en dat er meer groen moet komen. Dat is fijn en geeft Teun wel goede hoop. We willen het enthousiasme bevorderen door een succes te boeken waarvan leerlingen denken 'O dat is tof'.

Teun heeft een heel leuk duurzaamheidsproject bedacht voor de brugklas. Leerlingen worden ingedeeld op woonplaats om te kijken wat er in hun buurt of omgeving beter kan als het gaat om duurzaamheid. Dat kan zijn watermanagement, groen, afval enzovoorts. Dat moeten ze dan in kaart brengen. Vervolgens maken ze een plan van aanpak met antwoord op de volgende vragen: waar wil je naartoe om het probleem aan te pakken, hoe kom je daar, wat kost dat (schatting) en wie heb je daarvoor nodig (gemeente, bedrijven, vrijwilligers), hoelang gaat het duren, waar ga je dat doen en hoe wil je dat organiseren?

Het valt op dat vooral afval als problematiek wordt gekozen. Ze bedenken heel concreet wat er nodig is. Meer prullenbakken is niet alleen de oplossing vinden ze, maar hoe zorgen ze ervoor dat mensen hun afval erin gooien, bewustwording dus. Ze denken eigenlijk best op een hoog niveau na over hoe ze mensen in hun omgeving kunnen aansporen om het ook zo te houden.

Een ander groot succes was de organisatie van de Vind-it For Free markt, een soort tweedehands markt op school. Teun is hier erg trots op. 'Aan collega's, leerlingen en ouders vroegen we om spullen zoals kleding, bordspellen, boeken en ongeopende verzorgingsproducten nog in de originele verpakking in te leveren. Elke leerling kreeg twee kaartjes die ze konden inruilen voor een product naar keuze. Er kwamen veel goede spullen binnen en er was een grote opkomst. Hiermee laten we zien dat werken aan duurzaamheid ook heel makkelijk kan zijn. Je speelt ermee in op het sentiment van de leerlingen. Ze herkennen de trend van tweedehands kopen en vintage en vinden dat interessant.'

Teun is ook vrijwilliger in het team bij de Torenvalken, de jeugdgroep van IVN Mark & Donge. Jongeren willen niet alleen luisteren of meelopen maar ze willen ook bezig zijn. Vanuit Teun's professe kan hij een actieve werkvorm bedenken waardoor ze over dingen gaan nadenken. Dan wordt het consumeren, doen en leren. Als je de jongeren bezig houdt, houd je ze enthousiast. Teun ziet veel potentie bij de jongeren van de Torenvalken om iets te leren. 'We gaan op pad met iemand, we gaan iets bezoeken, we gaan iets maken. Als mens onthoud je heel veel als je iets zelf ontdekt.'

Groeien en bloeien. Groeien gebeurt hier letterlijk en figuurlijk op deze school. Het groeien van een eerste Eco-Schoolscan naar verbetering, het groeien van de bewustwording van leerlingen. Er is een boom geplant door duurzaamheid op te nemen in het curriculum. Elke tak staat voor een bepaald thema en daar ga je voor zorgen. Als die boom is gegroeid, moet je er door continue aandacht voor zorgen dat die boom blijft bloeien.

Jongeren bereiken. Door bijvoorbeeld een kleine actie te organiseren en fysiek heel zichtbaar zijn, kun je volgens Teun het IVN aantrekkelijk maken voor jongeren. Het is wel lastig, maar het komt volgens hem vooral neer op zichtbaarheid, dat kan ook digitaal.

Om als IVN, jongeren te bereiken, kun je scholen (via de duurzaamheidscoördinator) benaderen met de vraag om samen iets te doen op het gebied van duurzaamheid. Tip van Teun: 'Als je deze doelgroep wilt aanspreken, wring je dan niet in allerlei bochten, maar blijf trouw aan hoe je het zelf zou willen aanpakken. Door dicht bij jezelf te blijven bereik je ze het beste. Denk niet te groot en maak het concreet.'



foto: Carla Nieuwenhuizen, leerlingen op onderzoek

In geuren en kleuren

AAD VAN DIEMEN

Kleuren. In de communicatie tijdens een natuurwandeling geven kleuren doorgaans geen probleem. Je kunt wat discussie krijgen over nuances: olijfgroen, spinaziegroen of legergroen. Soms is er echt gesteggel over tussenvormen van rood en blauw: roze, lila, paars? In een enkel geval tref je een kleurenblinde.

In mijn kennissenkring tel ik er een paar en wat me steeds weer opvalt, is dat je die bijzonderheid van die persoon, heel makkelijk vergeet. Niet erg attent, maar blijkbaar in de dagelijkse omgang niet heel storend. Kleurenblindheid komt bij 2% van de bevolking voor.

De kleuren in de natuur hebben wij overigens voor een groot deel aan de co-evolutie van planten en insecten te danken. De bloeiplanten verschenen pas laat, 145 miljoen jaar geleden, en de 300 miljoen jaar daarvoor was de plantennatuur alleen maar groen. Bepaalde groepen planten begonnen op een gegeven moment insecten te trainen hun stuifmeel naar een soortgenoot te brengen. Dat levert kruisbestuiving op. Kruisbestuiving levert een enorme versnelling van de evolutie op, zodat het lokken van insecten met kleur zich snel uitbreidde.

Aankankelijk dacht ik dat de wereld voor de bloemen-insectenevolutie uitsluitend groentinten telde. Maar na enig nadenken daalde in, dat die voorstelling niet klopte.



foto: Aad van Diemen, slanke sleutelbloem

De eerste insecten verschenen 300 miljoen jaar geleden, waaronder de kleurige kevers en de toen ook al bonte libellen.

Ver daarvoor, 545 miljoen jaar geleden, zwommen er prachtig gekleurde vissen rond en wat te denken van de nog veel oudere zeeanemonen en kwalen?

De schimmels zijn 810 miljoen jaar oud, en ook die zullen, net als nu, allerlei kleuren hebben gehad. De eerste dinosauriërs verschenen 235 miljoen jaar geleden. Een paar jaar geleden is aangetoond dat het zeer waarschijnlijk is dat ze net zo bont getooid en gekleurd waren als tropische vogels. Kortom, de aarde was voor de bloemplanten wel minder kleurig, maar zeker niet kleurloos.

Geuren. Tijdens de opleiding leren gidsen dat ze moeten letten op de beleving van de natuur door hun publiek. Kennis en waardering van natuur gaat niet alleen door consumptie van feitjes, maar net zo veel, of meer, door zintuigelijke ervaring. Horen, zien, voelen, ruiken.

Ruiken raakt wel het meest direct een oerlaag en is daardoor een echte belevingsprikkel. Je bent dan wel wat meer tijd kwijt dan je denkt. De volgende verschijnselen doen zich voor:

1. Sommige mensen ruiken bijna niets en zwakke geuren al helemaal niet. Het reukvermogen vermindert ook door ouderdom. Volledig gemis aan reukvermogen heet anosmie en komt bij 5% van de bevolking voor.

2. Sommige mensen ruiken sommige geuren wel en andere niet. Daarbij kan nog de variant optreden dat men een bepaalde component van een geur wel ervaart en een andere component niet. De meeste geuren bestaan uit een ingewikkeld mengsel van allerlei basale elementen. Vraag dat maar eens aan een parfumeur of een wijnkenner.

3. Dezelfde geur wordt anders benoemd. Duidelijk is dat het heel moeilijk wordt, zo niet onmogelijk om uit te maken of we met situatie nr. 2 of nr. 3 te maken hebben. Zo ruiken de naalden van de douglasspar voor mij naar grapefruit. Evenwel, er zijn altijd een paar mensen die vinden dat het sinaasappel moet zijn. Vervolgens is er altijd wel iemand die zegt dat de douglasspar naar citrusvruchten ruikt. Dat doet hij niet! Een citrusvrucht is een verzamelbegrip voor een aantal vruchten met elk hun eigen specifieke geur. Hij ruikt naar grapefruit.

4. Er is een beperkt gangbaar vocabulaire om geuren te benoemen. Zelf benoem ik de muffe, schimmelachtige geur van robertskruid als 'keukenkastjeslucht'. Oudere mensen, die oude gootsteenkastjes kennen, snappen dat. Jongeren staren je bevreemd aan. Overigens kom ik bij robertskruid ook mensen tegen die robertskruid een leukere harsachtige geur vinden hebben.

5. Er is een groot verschil tussen mensen in de waardering van geuren. Wat de een vies noemt vinden anderen lekker, en andersom. Er bestaat ook een reukafwijking die eruit bestaat dat men een vieze of walgelijke lucht ruikt, die er helemaal niet is. Een andere merkwaardigheid van ons reukvermogen is dat we onbewust reageren op geuren. Een bekende proef is dat moeders feilloos de kleding van hun eigen kind herkennen aan de geur uit een stapel babykleding.

Paddenstoelen. De voornoemde interpretatie- en waarnemingsproblemen doen zich bij paddenstoelen in verhevigde mate voor. De meeste paddenstoelen staan maar kort boven de grond. De kleur van veel paddenstoelen verloopt vaak in hun korte leven en hetzelfde geldt voor de geur. De geuren van paddenstoelen zijn vaak visachtig, chloorachtig, meelachtig, enz. Vaak niet smakelijk, hetgeen bij velen de motivatie er kennis van te nemen, niet bevordert.

Besluit. In de communicatieleer is een primaire wet dat verantwoordelijkheid voor de boodschap, altijd bij de zender ligt en nooit bij de ontvanger. Bij onduidelijkheid of discussie over geur of kleur, kun je altijd naar de zender verwijzen: de bloem, het kruid, de paddenstoel. Dat zijn de ware schuldigen. Ze hebben geen boodschap aan ons.



foto: Aad van Diemen, vleugeltjesbloem



foto: René Megens, bij de Herenboerderij 'Op 't Lies'

Op 't Lies

RENÉ MEGENS

Natuurgedreven boeren bij Herenboeren Op 't Lies

Ik draai mijn fiets het onverharde pad op, langs het uitgiftepunt en de kindermoestuin, en rijd naar de keet midden op het terrein. De groep die vandaag op het land komt helpen, verzamelt zich hier. We begroeten elkaar en de boer licht de werkzaamheden voor die ochtend toe. De taken worden verdeeld, we pakken het nodige gereedschap en gaan aan de slag.

We zijn hier bij Herenboeren Op 't Lies, gelegen aan de westkant van Breda. Het is 1 van de 23 operationele Herenboerderijen in Nederland, die meer dan 9000 mensen van voedsel voorzien. Een Herenboerderij is een kleinschalige gemengde coöperatieve boerderij.

De leden van de coöperatie zijn samen eigenaar van de boerderij en dus verantwoordelijk voor het draaiend houden en doorontwikkelen van de boerderij. Als lid doe je een eenmalige investering en betaal je een maandelijkse contributie. Eén of meer boeren zijn in dienst als agrarisch bedrijfsleider. De producten die het land oplevert, gaan naar de leden.

Lopend over het land van ruim 20 hectare passeer ik onze varkens, die scharrelen bij één van de modderpoelen. Verderop de boomgaard met fruitbomen en bessenstruiken, waar ook de kippen zijn ondergebracht. Ik loop langs diverse akkers met groentes en onze tunnelkassen. Aan de andere kant ons voedselbos in wording en weides waar onze koeien grazen.

Herenboerderij Op 't Lies is gestart in 2020. De ruim 20 hectares waarop we boeren, pachten we van de gemeente Breda. Met de groentes, fruit, aardappelen, eieren, kruiden en af en toe vlees (voor hen die dat afnemen) voeden we nu zo'n 250 huishoudens/leden (450 'monden'). Er wordt geproduceerd naar behoefte van de leden, dus geen externe of overproductie.

Er is van alles te doen op het land, van planten, wieden en oogsten van de groentes, het voeren van de varkens en kippen, het onderhouden van de boomgaard en het voedselbos, tot allerlei uiteenlopende klussen. Het is aanpoten, waarbij de (vrijwillige) inzet van de leden onontbeerlijk is, want dat houdt de exploitatiekosten laag. Naast het werk op het land, zijn er ook leden die de uitgifte van het voedsel verzorgen.

Of zich inzetten in diverse werkgroepen of bestuur. Er is in enkele jaren tijd een mooie 'community' ontstaan, wat terug te zien is in het plezier waarmee we samen werken aan iets bijzonders.

Het was even wennen, iedere week een groentepakket te ontvangen en vervolgens te bedenken wat ik ermee ging maken. Ik was gewend om te besluiten wat ik wilde eten en liep dan de supermarkt in. Ook kende ik sommige groentes niet, omdat de supermarkt deze niet verkoopt. Maar het went snel en het helpt dat de groentes die ik ontvang, de seizoenen volgen en lokaal geproduceerd zijn. Dat scheelt weer wat in mijn voetafdruk.

Bij Herenboerderij Op 't Lies wordt natuurgedreven gewerkt, wat betekent dat bij de voedselproductie respect voor de natuur voorop staat. Er worden geen chemische bestrijdingsmiddelen of preventieve antibiotica gebruikt. De biologische landbouw is daarbij het startpunt. Herenboeren is niet Skal (onafhankelijk biologisch keurmerk Nederland) gecertificeerd, maar volgt wel minimaal de biologische regels ervan. Door het telen van groentes in smalle stroken, voorkomen we ziekten en plagen en verbeteren we de bodem en biodiversiteit.

Verder zijn er houtwallen, hazelaars, bramen- en bessenstruiken geplaatst en zijn er voldoende bomen en stukjes wildernis. Dit trekt dieren aan, waaronder fazanten, patrijzen, hazen en dwergmuisjes. Uit de maandelijkse vogeltelling blijkt dat er tientallen soorten vogels op het land leven, waaronder de grasmus, veldleeuwerik, kneu, braamsluiper en roodborsttapuit.

Kieviten en scholeksters broeden hier en de buizerd en torenvalk jagen er. Er is ook een bijenburcht met verschillende nestelgelegenheden om wilde bijen te ondersteunen en de gemeente heeft op het land twee poelen aangelegd met volop kikkers, en een vrij toegankelijk wandelpad.

We zien steeds meer wilde planten, zoals kattenstaart, jacobskruiskruid, dagkoekoeksbloem, glaslathyrus, vijfvingerkruid en wolfspoot, die langs de akkers de ruimte krijgen. Daarnaast zijn voor de biodiversiteit stroken ingezaaid met meerjarige bloeiende planten. Voor groenbemesting zijn percelen ingezaaid met mengsels van granen, wikkas, voedererwten en veldbonen. Dit trekt weer veel bijen, vlinders (waaronder de koninginnenpage) en andere insecten aan.

Na gedane arbeid fiets ik met een voldaan gevoel naar huis. Het is heerlijk om op het land te werken, met je handen in de grond.

En het voelt goed om actief bij te dragen aan mijn eigen gezonde voeding. Ik weet waar mijn eten vandaan komt en hoe het tot stand gekomen is. Waarbij er zoveel als mogelijk rekening wordt gehouden met de natuur.

Meer weten? Herenboerderij Op 't Lies geeft maandelijks rondleidingen.

Zie: breda.herenboeren.nl of de landelijke site: herenboeren.nl



foto: Archief; aan het werk op het land bij Herenboerderij 'Op 't Lies'

Van de bestuurstafel

THEO KOEKKOEK, algemeen bestuurslid

In de zomereditie 2024 beantwoordde ik in Natuursignalen de 'tien vragen' aan nieuwe bestuursleden. Alweer ruim een jaar actief voor IVN Mark & Donge en ik kan m'n ei kwijt (vooral in mei) en heb er zeker geen spijt van. Wat een actieve club met meer dan 500 leden en wel 13 werkgroepen. Voor ieder wat wils!

Een taak die het bestuur al begin 2024 op zich nam was het zoeken naar een nieuwe secretaris en een nieuw algemeen bestuurslid. Voor Marjan Horn, respectievelijk Gerard Sand zat de maximale termijn van 2 x 4 jaar er namelijk op. Voor de vacature secretaris is, ondanks enkele beloftevolle aanmeldingen, nog geen invulling gevonden. De secretaristaken zijn inmiddels verdeeld over de vier andere bestuursleden, maar dat moet niet lang duren. Er was wel een nieuw algemeen bestuurslid begonnen, maar die moest zich afmelden. Gelukkig bleek Karin Vennegoor bereid die tweede vacature in te vullen.

Op de website van IVN Mark & Donge staat de secretaris vacature op de homepage als urgent aangegeven. De taken zijn eventueel te verdelen. Als je alsnog belangstelling hebt of iemand kent die dit zou willen, laat het dan weten!

In het voorjaar was er ook de Algemene Leden Vergadering die eenmaal per jaar gehouden wordt. Het financiële beleid over 2024 is goedgekeurd. Indrukwekkend is het jaarverslag 2024 wat ik (nogmaals) van harte aanbeveel. Een drietal jubilarissen zijn terecht in het zonnetje gezet. Hetzelfde gold voor de voornoemde aftredende bestuursleden. Na het 'officiële' gedeelte volgde een presentatie van Joost Barendrecht: "De bronnen van zwerfvuil in onze rivieren". Aan de hand van foto's en filmmateriaal lichtte Joost het opruimen van afval langs en in onze rivieren toe. Leerzaam!

Het afgelopen jaar viel mij op dat er bij de IVN'ers enorm veel inzet en kennis aanwezig is. Of je nu behoefte hebt aan mensen die (bijna) alles weten van een bepaalde vogel, van hoe je een natuurtuin runt, van ecologische verbindingsszones, van hoe je mensen in een verzorgingstehuis (weer) bij de natuur betreft, van de Omgevingswet, van gebiedskennis over een bepaald natuurgebied, van hoe je de mooiste foto's maakt... ik kan moeiteloos nog twintig voorbeelden geven. Soms is het uitdagend om die kennis binnen IVN Mark & Donge te vinden. Dat geldt zeker ook voor het bestuur, maar we blijven leren.



foto: onbekende fotograaf

BromN

JOOP VAN RIET

Burgerinitiatief. Vorige keer ging het er om of we wel het minimum van 1600 schriftelijke handtekeningen zouden halen. Daar hebben we lang over in spanning gezeten! Dat we met schriftelijke lijsten moesten werken bleek een bonus te zijn. Mensen kwamen met elkaar in gesprek met de vraag 'waar is het voor?'. Als het dan over behoud van het groene goud ging, was de enthousiast reactie 'Oh maar dat wil ik ook!'

Op donderdag 10 april was de climax. Tien dozen werden door jong en oud, man, vrouw student, werkend, pensio-nado, etc. bij Sven Planken (vervanger van burgemeester Paul Depla) opgestapeld. Met ook de klimaatburgemeester en IVN jeugd. Overdonderende eindstand: 4331 handte-ningen! Het behoud van het Groene Goud leeft echt! Dat heeft ieder verrast!

Allemaal dankzij de inzet van veel natuurverenigingen en groepen uit de bedreigde gebieden. De 4331 zijn inmiddels door de Griffie met steekproeven gecheckt en het klopt! Nu start de behandeling met de gemeenteraad. Bedoeling is voor de vakantie te besluiten over nut en noodzaak van onderzoek. Daar staat druk op. Te volgen via de website www.burgerinitiatiefbehoudhetgroenegoud.nl.

Markdal. Er waren eens ... zes IVN natuurgidsen die in 2006 water uit de bron van de Mark naar de Trappekes droegen om het daar 'al' symbolisch te laten stromen. Onderweg zagen ze de stilstaande Mark met giftige blauwalg, als bewijs dat natuurherstel hard nodig was. Dat werd de start om met andere natuurverenigingen actie te voeren voor beekherstel. Om nog later met de in 2012 opgerichte Vereniging Markdal actie te *blijven* voe-ren.

Nu twintig jaar later gaat het Waterschap Brabantse Delta in juni belangrijke besluiten nemen voor het laatste stuk Markdal tussen de stuwen Galder en Bieberg. Dertig hec-tare landbouwgrond tussen Ulvenhout en de Mark wordt dankzij medewerking van agrariërs – die hun bedrijf op een andere plaats kunnen voortzetten – omgezet in na-tuur. Het grote stallencomplex voor 600 runderen wordt verwijderd, zodat het Markdal weer een beekdal wordt, vrij van bebouwing en vrij om te overstromen. Dat zal ge-lukkig ook een flinke vermindering van de stikstof op het Ulvenhoutse Bos opleveren. Dus meer overlevingskans! Precies wat er steeds bepleit is.

Eveneens wordt de langdurige pacht op de kamertjes in de Blauwe Kamer afgekocht. Brabants Landschap kan dan de natuur daar zijn kansen geven!

Complimenten voor de voortvarende aanpak door bestuur Waterschap en provincie! Dat is ook van belang voor de eisen van de Kader Richtlijn Water voor ecologisch gezond water in 2027.

Het heeft dan wel even geduurd, maar dan heb je ook wat!

Ruimtelijke plannen. Veel te vaak – denken we – geven Bredase wethouders vergunningen af die strijdig zijn met het eigen beleid en/of dat van de provincie. Via de Recht-bank en de Raad van State moet de Adviesgroep BromN (van Markkant, Groene Koepel en IVN Markj&Donge, e.a.) dan in actie komen. Dat is een lastige materie, zou niet nodig hoeven te zijn, maar is vaak een laatste middel om kostbaar groen te behouden.

Om die ervaringen ook voor anderen toegankelijk te maken, wil de BromN-groep in het najaar een korte cursus geven aan de hand van praktijkvoorbeelden, voor leden van de diverse natuurorganisaties of andere belangstellenden. Met voorbeelden zoals het voorkomen van bebouwing in de EVZ Bavelse Leij, natuurherstel Markdal, burgerinitiatief Groene Goud en diverse te ruime vergunningen in bijv. de Rith.

Interesse? Bel naar 06-40007219 of voorzitter BromN: Janus Liebrechts 06-80047047.

Tot slot: Natuurmonumenten is apetrots met de grootste grond verwerving van 81 ha in Oosterhout! Het betreft de overdracht van de gemeente van stukken grond in Oranjepolder, Vrachelse en Teteringse Heide. Allemaal in het kader van De Open Linie als natuurlijke groene buffer tussen Oosterhout, Oosterheide en Breda. Wethouder Guus Beenhakker (geen onbekende voor IVN'ers) zegt dat hiermee die gronden onder vakkundig natuurbeheer komen. Sinds een tiental jaar werd al aan de overdracht gewerkt en is deels ook compensatie voor o.a. een nieuw fietspad. In ieder geval een mooie score voor Oosterhout.

Kleuren op de Kwekerij

MONIQUE WESCHER

Sinds vier jaar teel ik op Fruitbomenkwekerij De Goede Grond in Rijsbergen biologische fruitbomen. Het zijn oude fruitrassen, inmiddels wel zo'n 200 soorten.

Als ik dit stukje schrijf is het het begin van de lente. Zo bijzonder hoe zacht de kleuren van de eerste bloeiers zijn op de kwekerij. Ok, de kornoelje als eerste bloeier met zijn gele minibloemetjes is wel duidelijk zichtbaar in de rij, terwijl de hazelaar al weken zacht geel en wit zijn trossen in de wind laat zwieren. Nu begint de amandel met haar zacht roze bloemen en ineens....wolken witte sleedoorn! Wij hebben de inheemse aangeplant[MN1] . Die is wat later maar zeker niet minder spectaculair dan de wolken wit langs de snelwegen. De pruimen, kersen, peren en tot slot de appels bloeien allemaal met hele zachte kleuren.

Pas als de zomer nadert wordt de kleur van de bloemen die overal groeien feller. Misschien zijn ze dan duidelijker zichtbaar voor alles zoemers die nu op warme dagen blij tussen de bomen gonzen. Geen idee hoe de natuur werkt. Ik kan alleen maar met groot respect kijken hoe alles zich ontwikkelt. In juni begint het eerste bessenfeest. De struiken staan tussen het hoge gras en de bomen en tierren daar welig. Fijn dat de bessen kleur hebben! Ik zie de kruisbessen pas weer als hun fruit aan het rijpen is. We eten graag met de vogels mee. Ik denk dat deze misselijk worden van de hoeveelheid, want wij hebben altijd te veel. Gelukkig vinden mensen het bij een rondleiding ook vaak leuk om al die verschillende bessen te plukken: rode, roze, witte, zwarte, blauwe , allemaal anders van smaak.



foto: Hans Schep, appelbloesem

Kersen kunnen we nooit plukken. Ook die staan er in verschillende kleuren maar dat maakt de spreeuwen niks uit. Als ze nog groen zijn lijkt het net of iemand een radio verkeerd heeft afgesteld midden op de kwekerij. Een enorme zwerm spreeuwen eet in een dag alle bomen kaal. Wel heel knap dat ze soms het pitje laten hangen. Het lijkt dan, in juni, net alsof de appels en peren helemaal geen fruit dragen. Alles is groen, maar....in juli zijn er een paar boompjes die verkleuren: de Starcks earliëst. Heerlijk ap-peltje. Snel plukken en eten anders worden zijn suikers zetmeel en lijkt het net alsof je een hap pap eet. Daarna gaan er meer appels kleuren.



foto: Hans Schep, sleedoorn

Zo bijzonder om te zien hoe al die honderden oude rassen gevormd zijn, met ribbels, plat of bijna peervormig. Ze kleuren van roze tot donkerrood, zelfs bijna zwart en alle tinten geel en groen die je maar kunt bedenken! Peren zijn niet zo uitbundig van kleur. Natuurlijk heb je daar ook uitzonderingen in met rode bloesjes of strepen zoals bij de schweitzer hose. In de winkel zie je die niet. Nu moet het in augustus liever geen 30 graden worden of meer. Met die hete zomers rook het rond 12 uur naar appelmoes op de kwekerij. De appels aan de bomen die vol in de zon staan waren gewoon aan het poffen. Zonnebrand blijkt dat te heten. De bomen langs de elzenhaag hadden er geen last van. Fruitbomen zijn ook eigenlijk bosrand bomen. Met deze weersomstandigheden snap ik ook dat ze het liefste een beetje schaduw hebben.

En dan komt het moment dat ik het terrein van de kwekerij op fiets en ik paddenstoelen ruik, tenminste dat denk ik. Het is echt zo'n moment aan het einde van de zomer. De brandnetels staan twee meter hoog, de eerste blaadjes van de rozen beginnen een geel randje te krijgen, de zonnebloemen staan knalgeel op de nieuw aan te planten akker en de mosterd knispert van het zaad. Dan weet ik dat de reekalfjes rondrennen en de fazanten hun nesten hebben verlaten en met hun kuikens rondfladderen op de kwekerij. Geen angst meer voor minahaasjes in het gras.

Het wordt tijd dat we de kwekerij weer begaanbaar maken voor het verkoopseizoen. Het is natuurlijk superfijn om al die oude rassen te mogen verspreiden maar dit moment is altijd een beetje moeilijk voor mij. Ik ga ingrijpen met mijn zeis in al dat moois wat dit hele seizoen is gegroeid. Heus ik doe het voorzichtig, loop eerst een pad tussen de bomen voor ik mijn zeis pak, verplaats de muizenbolletjes, holletjes en laat brandnetels met rupsen staan maar toch.....je moet er iets voor over hebben om andere mensen ook van al dat fruit te laten genieten en dat is toch ook wel heel erg leuk.



foto: Ilona Muskens, fazantenhaan



Egels bedreigd!

RINA VAN DER MEULEN

Het gaat slecht met de egel. Het aantal egels is in tien jaar tijd met de helft afgenomen en een leeftijd van vier jaar is eerder uitzondering dan standaard. Sinds 2024 staat de egel met status 'bedreigd' op de Europese Rode Lijst van de Internationale Unie voor Natuurbescherming (ICUN). Ze mogen niet verstoord, gevangen of gedood worden. Ook voortplantings- of verblijfplaatsen mogen niet verstoord worden.

Als we kijken naar het huidige klimaat dan voorspelt dat niet veel goeds. Het is al maanden veel te droog. Daardoor is er geen water voor egels maar ook te weinig voeding. Tijdens de winterslaap verliest een egel ongeveer een derde van zijn lichaamsgewicht waardoor ze, nu ze weer wakker zijn behoefte hebben aan eten. Wormen, kevertjes e.d. kruipen nu echter diep in de grond waardoor ze er niet meer bij kunnen. Ze worden genoodzaakt huisjes-slakken te eten. De slak staat wel op het menu van de egel maar heeft weinig voedingswaarde. Slakken dragen echter heel veel parasieten bij zich en brengen worminfecties op egels over waardoor ze mede een bedreiging worden voor het voortbestaan van de egel. Jonge egels en/of reeds verzwakte egels die teveel slakken eten en daardoor een maagdarmonsteking oplopen overleven dit niet altijd.

Als het al gaat regenen is het voedselprobleem niet direct opgelost. De grond is kurkdroog waardoor water niet goed wordt opgenomen; het meeste regenwater verdwijnt in het riool. De temperaturen zijn dermate hoog dat waar water blijft liggen het heel snel verdampt. Dit betekent nog steeds weinig water voor dieren, maar ook dat het bodemleven aan de oppervlakte niet goed kan herstellen.

Vorig jaar was een goed egeljaar. Dankzij het natte voorjaar was er genoeg te eten voor egels. Bij egelopvang Roosendaal vrezende dat dit jaar een slecht egeljaar wordt vanwege de aanhoudende droogte. Vorig jaar zat de egelopvang in maart/april al vol met egels en nu zijn het er maar een paar. Dat lijkt misschien een goed teken maar dat is het zeker niet! De eerste egeltjes zijn al geboren. Een moederegel zorgt ongeveer 6 weken voor haar jongen daarna moeten ze het zelf zien te rooien. Als deze droogte aanhoudt dan hebben de kleintjes een slechte toekomst.

Egels worden niet alleen bedreigd door het droge klimaat. Sinds 2020 is er de egelziekte, men weet nog steeds niet wat de oorzaak is en hoe te behandelen. Bij egelopvang Roosendaal merken ze dat het aantal gevallen met egelziekte groter wordt. Van elke egel die wordt binnengebracht wordt een dossier aangelegd en genoteerd waar deze wordt gevonden. Helaas blijkt dat het verspreidingsgebied van de egelziekte groter wordt en is daarmee een serieuze bedreiging voor de toekomst van egels.



foto: Rina Vermeulen

Nog meer bedreigingen liggen op de loer. De mens bakent zijn tuin graag af en plaatst schuttingen waardoor het leefgebied van de egels steeds kleiner wordt. In plaats van een groene voortuin wordt deze nog al eens bestraat en gebruikt als parkeerplaats. De robotmaaier en de grasmaaier vormen een gevaar voor de egel: bij gevaar vluchten egels niet maar rollen zich op met dramatische gevolgen als ze gepakt worden door de messen van robot- of grasmaaier. Gevolg: open wonden waar vliegen op af komen die hun eitjes in de wonden leggen. De uitgekomen maden vreten zich een weg door het egeltje en dat leidt tot een pijnlijke dood.

Door het toenemend verkeer worden er ook steeds vaker egels overreden. Ze worden steeds meer genoodzaakt tuinen te verlaten en via de openbare weg op zoek te gaan naar voedsel. Als een zogende moederregel overreden wordt dan zullen ook de kleintjes het niet overleven. Bovenstaande is een trieste opsomming die somber stemt.

Maar er is zeker iets aan te doen. Hieronder een greep uit maatregelen die u zou kunnen toepassen:

- * Ga eens in overleg met uw bureu. Maak een egelpoortje in uw schutting zodat de egel van tuin tot tuin kan in plaats van via de openbare weg. Een gaatje van 15x15 is voldoende.
- * Laat in een schaduwrijk hoekje van de tuin takken en bladafval liggen. De egel nestelt hier graag in.
- * Plaats lage stevige (tapas) schaaltes met water in uw tuin en vul het dagelijks bij.
- * Bijvoeren: het beste wat u kunt geven zijn droge kittenbrokjes, bij voorkeur met kip vanwege het hogere eiwitgehalte. (Geef nooit nat voer/blikvoer en geen brood, melk of egelmixen.
- * Gebruik alstublieft de robotmaaier alleen overdag.

Voel onder heggen en struiken of er geen egel ligt... vóórdat u de grastrimmer gebruikt. Gaat het toch mis bel dan direct een egelopvang.

* Als u uw regenpijpen ontkoppelt van het riool dan kan het regenwater vrij uw tuin in stromen, dit verrijkt het bodemleven waar niet alleen egels blij mee zijn.

* zoek eens naar een egelvriendelijk alternatief voor netten, egels blijven er nl met hun stekeltjes in hangen evenals in afval.

* Als u de vijverranden laag houdt dan kan een egel er nog uit komen. Leg eventueel een loopplankje of een stuk gaas over de vijverrand zodat ze eruit kunnen klimmen.

* Een egel kan best een paar teken hebben. Als het echt veel zijn dan beter een opvang bellen. Maak een foto en stuur deze door. Ga er niet zelf mee aan de slag.

* Mijdt het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Ook geen Eco korrels tegen slakken.

Een egel overdag is nooit een goed teken! We horen regelmatig dat men de egel een dag eerder ook al had gezien. Wacht niet met bellen, dat vergroot de overlevingskansen voor de egels!

Een egel in de tuin is een cadeautje. Geniet ervan maar laat een nest altijd met rust.

Deze tekst is opgesteld in samenwerking met Stichting Egelopvang Roosendaal e.o.

Lavadijk 297, 4706 KZ Roosendaal

0165-559445 of 06-30542431 Ook voor meer informatie!



foto: archief egelopvang Roosendaal e.o.



foto: archief egelopvang Roosendaal e.o.

Blestekens

MARJO ZODENKAMP

Wandelend in het bos, samen met de IVN pluisgroep, zag ik verschillende gekleurde tekens op bomen staan. Nieuwsgierig geworden naar de betekenis hiervan, ben ik dit gaan uitpluizen. Het blijken blesmarkeringen te zijn; iedere kleur en vorm heeft een betekenis.

Wat is blesen eigenlijk? Bossen moeten regelmatig worden uitgedund en zieke en ongewenste bomen moeten worden gekapt. In vroeger tijden markeerde de bosbeheerder deze bomen met een zogenoemd blesmes. Hierdoor wist de houtvester wat er met deze gemerkte bomen moest gebeuren. Tegenwoordig gebruikt men hier verf voor, veelal met een spuitbus. Wat betekenen de markeringen?

Oranje (soms rode) stippen. De boom gaat weg en mag gekapt worden. De boom wordt vervolgens weggetakeld en gebruikt voor het hout.

Blauwe stip of streep. Deze boom heeft een bijzondere waarde. Deze mag blijven groeien ten koste van sommige andere bomen, omdat deze erg bijzonder is of later veel mooi hout zal opleveren.

Golvende blauwe of witte lijn of letter ‘H’. Dit is een habitatboom. Dit zijn vaak heel erg oude bomen waar dieren en andere organismen veel aan hebben. Ze hebben bijvoorbeeld vervormingen. Deze bomen mogen blijven staan.

Rode ‘X’ of ‘V’. Deze boom mag gekapt worden en daarna blijven liggen. De boom is bijvoorbeeld ziek of beschadigd. Hij wordt dicht bij de grond afgezaagd en vormt een belangrijke voedingsbron voor dieren en planten.

Rode R. Deze boom is een exoot en is niet gewenst in ons landschap, omdat hij zich bijvoorbeeld heel snel verspreidt. Deze boom wordt geringd, waardoor ze onherstelbaar beschadigd raakt en uiteindelijk doodgaat.

Dubbele witte of blauwe strepen. Zij zorgen ervoor dat de machines waarmee de bomen worden gekapt de juiste route nemen. Omdat het werk wordt uitgevoerd met zware machines en het niet de bedoeling is dat die het bos vernielen, worden er speciale dunningspaden voor ze uitgezet. Met de strepen wordt aangegeven waar ze wel mogen rijden.

Blauwe ‘T’. Het zogenaamde dunningspad komt ten einde en machines mogen niet voorbij deze boom rijden en er mogen al helemaal geen bomen gekapt worden achter deze boom.

De markeringen zijn vrij universeel zijn in Nederland, het is wel van belang dat beheerder en uitvoerder goed met elkaar communiceren tijdens de bosbouwwerkzaamheden. Niet overal worden dezelfde tekens gebruikt.

Wil je een pdf van een bleskaart downloaden? Het adres is bij de redactie bekend.

MARKERING	BETEKENIS
	Rode / oranje markering strepen banden of stippen
	Blauwe / witte markering stippen
	Blauwe / witte ring
	Blauwe / witte golvende band spechtsymbool of H
	Rood kruis of rode V
	Rode R soms met band(en) rond stamvoet. Soms ook zonder R.
	Rode / oranje verticale streep, een rode / oranje I markeert de ingang
	Blauwe / gele dubbele streep
	Blauwe T

Rode of oranje strepen band of stippen - te oogsten boom

Blauwe of witte stippen/ markering - te behouden boom (toekomstboom)

Blauwe of witte ring - Kwaliteitsboom

Blauwe of witte golvende band of een spechtsymbool of een H - habitat boom

Rood kruis of rode V - Vellen en laten liggen

Rode R met banden rond stamvoet - te ringen boom

Rode / oranje verticale streep markeert de ingang - Midden dunningspad

Blauwe / gele dubbele streep - zijkant dunningspad

Blauwe T - geen machines voorbij dit punt, einde dunningspad

Bron: <https://www.naturetoday.com/inf/nature-reports/message/?migr=25702>

Max vandaag

foto: Marjo Zodenkamp

IVN Mark & Donge

vereniging voor natuureducatie en duurzaamheid

Informatie over lidmaatschap, contributie en/of aanmelden voor lidmaatschap via website: www.ivn.nl/afdeling/mark-donge zie onder lidmaatschap en contributie. Adreswijziging en opzegging: ledenadministratie@ivn-markendonge.nl